

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, слід відзначити, що в проблема сутності реалізації промислової політики держави пов'язана з проблемою неспроможності ринку і необхідністю державного втручання в економічні процеси. Проведений аналіз підкреслює значущість вибору такої моделі промислової політики, яка б була адекватною наявному рівню соціально-економічного розвитку країни. В основі такої політики має бути наукове визначення змісту стратегічних напрямів (пріоритетів) розвитку національної економіки, методів і засобів реалізації розроблених державою цілей та завдань. Механізм промислової політики держави при цьому має відповідати потребам реалізації суспільних інтересів.

Список використаних джерел

1. Задохайло Д. Д. Кабінет Міністрів України як суб'єкт економічної системи: конституційно-правові засади : дис.. канд.. юрид. наук : 12.00.02 / Задохайло Дмитро Дмитрович. – Харків, 2013. – 225 с.
2. Галузева економічна політика держави: проблема правового забезпечення : колективна монографія / За заг. наук ред. Д. В. Задохайло. – Харків : Юрайт, 2013. – 520 с.
3. Пашков В. Інституціональний механізм господарсько-правового забезпечення регулюючого впливу держави на здійснення діяльності у галузі охорони здоров'я / В. М. Пашков // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – №5 (137). – С. 50 – 53

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗМІЦНЕННЯ РЕГУЛЮЮЧОГО ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ

В. В. ШПАКОВ, здобувач кафедри господарського права

Харківський національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Для з'ясування сутності правового регулювання та механізму правового регулювання розглянемо поняття засобів, способів і методів впливу права на суспільні відносини.

Правові засоби – це своєрідні юридичні інструменти, за допомогою яких здійснюється впорядкування суспільних відносин і задовольняються інтереси суб'єктів права. В якості правових засобів виступають норми права, суб'єктивні права і юридичні обов'язки, юридична відповідальність, правові обмеження, правові стимули, правові заохочення тощо.

Правові обмеження пов'язані, перш за все, зі зменшенням обсягу можливостей, свободи, а значить, і прав учасників господарських відносин для зниження їх негативної активності.

По-друге, правовий стимул – можна визначити як правове спонукання до правомірної поведінки, за допомогою матеріальних благ.

Таким чином, правовий стимул безпосередньо пов'язаний ще з одним правовим засобом регулювання суспільних відносин – правовим заохоченням.

По-третє, правове заохочення виступає як форма юридичного схвалення правомірної поведінки, в результаті якого для суб'єкта наступають сприятливі наслідки.

Основними механізмами державного регулювання економіки є: 1) прямі; 2) непрямі.

Прямі механізми державного регулювання є найбільш поширеними з причини своєї дієвості. Основною їх формою є господарська діяльність держави, що представлена державним сектором економіки, який має досить великі масштаби в економічно розвинених країнах. У його рамках держава може, наприклад, самостійно надавати кредити, брати пайову участь в компаніях, бути прямим власником господарюючого суб'єкта. Тим самим воно не тільки отримує прибуток, але і створює робочі місця, знижуючи рівень безробіття. Зазвичай держава бере під свій контроль ті галузі, які потребують значних інвестицій, наприклад, атомну енергетику, повітряний і морський транспорт.

Крім того, в усіх промислово розвинених країнах існує більш-менш значний за своїми масштабами державний сектор економіки. Його розміри можуть служити критерієм економічної ролі держави, хоча цей критерій не абсолютний. Держава володіє капіталами в найрізноманітніших формах, надає кредити, бере пайову участь, є власником підприємств. Це робить держава співвласником частини суспільного капіталу. Пряме втручання держави – це і прийняття законодавчих актів, покликаних упорядковувати і розвивати відносини між усіма елементами ринкової системи. Приклади державного регулювання економіки шляхом розробки законодавчих актів надзвичайно різноманітні, наприклад прийняття Господарського кодексу України, Податкового кодексу України, антимонопольних законів тощо.

До прямих механізмів відносяться також нормативно-правові методи державного регулювання. Прикладом їх використання може служити прийняття нормативно-правового акту, який встановлює правила поведінки господарюючих суб'єктів у певній сфері національної економіки. Це найбільш поширений механізм, так як він не вимагає для реалізації залучення значних обсягів ресурсів.

Пряме державне регулювання може бути реалізовано і у вигляді прямих інвестицій у пріоритетні галузі, за допомогою субвенцій, субсидій і дотацій. Воно зазвичай спрямоване на регулювання господарської діяльності, що істотним чином спотворює дію ринкових механізмів, що не завжди призводить до сприятливих наслідків. У нього також включаються і витрати на створення і підтримку функціонального стану соціальної інфраструктури, а саме, охорони здоров'я, освіти, науки тощо.

Непрямі механізми державного регулювання – це такі методи впливу держави на економіку, які дозволяють досягти поставлених цілей без прямого втручання держави і спираються на основні закономірності функціонування національної економіки. Зазвичай вони спрямовані на підтримку нормального рівня зайнятості, стимулювання збільшення вивезення товарів, формування в інтересах населення стабільного ціноутворення, стійких темпів економічного

зростання, перерозподіл ресурсів, стимулювання інвестиційного процесу. Основним способом досягнення поставлених цілей є фінансова та грошово-кредитна політика. Фінансова політика здійснюється через державний бюджет за допомогою зміни його доходної та видаткової частин. Грошово-кредитна система побудована на регулюванні та регламентації грошового обігу.

Тобто, непряме втручання передбачає здійснення державного регулювання за допомогою використання основних інструментів державної економічної політики, якими є податково-бюджетна і кредитно-грошова політика. Економічне програмування є вищою формою державного втручання в процес відтворення, яке здійснюється на основі договорів між державою і монополіями. Воно включає: складання прогнозів розвитку економіки на майбутній період; визначення найбільш загальних цілей економічної політики для всієї економіки в цілому; координування дії всього державного апарату при здійсненні наміченої програми. Планування є найважливішим інструментом господарського механізму. Планування являє собою конкретну форму реалізації об'єктивної необхідності узгодженого, збалансованого розвитку всіх галузей і регіонів, всіх сфер суспільного відтворення.

Як вже зазначалося, податкова система входить до переліку основних непрямих механізмів державного регулювання економіки. З її допомогою відбувається формування бюджету – його доходної частини. Зміна ставок податків дозволяє ефективним чином регулювати темпи і масштаби економічного зростання. Одним з видів дії податкового механізму є прискорене амортизаційне списання основного капіталу. Воно дозволяє стимулювати темпи і масштаби накопичення обсягів інфраструктурних змін. Модифікація ставки і порядку амортизаційного списання змінює норму капітальних інвестицій у розвиток виробництва. Цей механізм є дієвим для поліпшення загальної економічної кон'юнктури, трансформації інфраструктури національної економіки та стимулювання темпів науково-технічного прогресу.

Державне регулювання національної економіки в Україні відрізняється певною специфікою. Непродумана державна економічна політика в процесі приватизації, реорганізації банківської системи, лібералізація цін та інші дії були спрямовані на створення вільного ринку, але призвели не до очікуваних позитивних результатів, а до негативних. Прийнята економічна політика сприяла появі невеликого кола осіб, що заволоділи більшою частиною засобів виробництва.

На нашу думку, до заходів зміцнення регулюючого впливу держави щодо діяльності суб'єктів господарювання можна віднести наступні: 1) пільгове оподаткування і кредитування, в частині виключення з бази оподаткування, повністю або частково, тієї частини отриманого доходу, яка йде на інвестиції у власне технологічний розвиток, тобто на нові розробки і технічне переозброєння; 2) бюджетне датування в частині надання цільових бюджетних дотацій підприємствам, що здійснюють перспективні розробки і виробництво наукомісткої продукції для державних потреб; 3) митні преференції через митний захист внутрішнього ринку для тих вітчизняних

товаровиробників, які здатні на якісно новій основі заповнити внутрішній ринок складної продукції, а також зниження або звільнення від митних зборів ввезеного високотехнологічного обладнання, що не виробляється в країні; 4) ефективна амортизаційна політика, шляхом віднесення прискорених амортизаційних списань на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання з відповідним зменшенням оподатковуваного прибутку та посилення контролю та посилення санкцій за нецільове використання амортизаційних коштів; 5) удосконалення системи ціноутворення через застосування вільних цін за умов дієвої ринкової економіки (Свого часу відбулася процедура лібералізації ціноутворення без відповідної економічної бази – ринкової інфраструктури та конкуренції. Результатом цього стало різке збільшення темпів інфляції і формування системи ціноутворення не на підставі конкуренції, а при односторонньому встановленні підприємцями.); 6) страхування ризиків через включення у вартість інноваційного проекту страхових внесків як плати за ризики при його реалізації.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ – ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Б. В. ЯНИШЕН, аспірант кафедри господарського права

Харківський національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Сьогодні в умовах системного скорочення запасів вуглеводневого палива та намагань деяких держав, переважно експортерів нафти і природного газу, тиснути на імпортерів енергоресурсів для досягнення політичних цілей, питання забезпечення енергетичної безпеки актуалізується. Енергетична безпека є однією з найважливіших складових національної безпеки держави, що зумовлює неабиякий інтерес до цієї теми. Проте задля системного та послідовного вивчення означеної проблеми необхідно розібратися з її понятійним апаратом.

Згідно Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV під поняттям «національна безпека» розуміється захищеність життєво важливих інтересів (далі – інтереси) людини та громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. З наведеного визначення можна зробити висновок, що класифікація інтересів корелює з тим чи іншим видом національної безпеки, в тому числі й з енергетичною безпекою. Ця теза цілком справедливо є обґрунтованою, проте вітчизняний законодавець пішов іншим шляхом та здійснив класифікацію національної безпеки залежно від виду загроз. В ст. 7 зазначеного Закону, визначено дев'ять сфер національної безпеки, де існують та можуть